Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

TEMELJNA PODRUČJA ZAŠTITE PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA

mr.sc. Mirta Kapural, dipl.iur

Agencija za zaštitu tržišnog natjecanja, načelnica, Sektor za međunarodnu suradnju

28. veljače 2008.

TEMELJNA PODRUČJA ZAŠTITE PRAVA TRŽIŠNOG NATJECANJA

Koncentracije poduzetnika, cilj: Modificirati koncentracije između poduzetnika koje mogu dovesti do visoke koncentriranosti tržišta i tako smanjiti pritisak konkurencije.

Zabranjeni sporazumi i ocjena sporazuma, cilj: Spriječiti poduzetnike da sklapaju sporazume koji ograničavaju tržišno natjecanje između njih samih ili između njih i trećih strana.

Zlouporabe vladajućeg položaja, cilj: Kontrolirati pokušaje monopolista ili poduzetnika s velikom tržišnom snagom da zlouporabljuju svoj položaj i sprječavaju pojavu novih konkurenata.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

KONCENTRACIJA PODUZETNIKA-definicija

Koncentracija poduzetnika nastaje:

- 1. pripajanjem ili spajanjem poduzetnika (nastavljaju poslovati pod imenom jednog od njih ili osnivaju novo društvo)
- 2. stjecanjem kontrole ili prevladavajućeg utjecaja

jednog, više poduzetnika nad drugim, odnosno više drugih poduzetnika ili dijelom drugog poduzetnika,

odnosno dijelovima drugih poduzetnika i to:

–stjecanjem većine dionica ili udjela, ili

–stjecanjem većine prava glasa, ili

–na drugi način u skladu s odredbama ZTD i drugim propisima.

VRSTE KONCENTRACIJA PODUZETNIKA

a) HORIZONTALNE KONCENTRACIJE- nastaju između poduzetnika koji prodaju iste ili zamjenske proizvode ili pružaju iste usluge na istom tržištu.

b) VERTIKALNE KONCENTRACIJE- nastaju između poduzetnika koji djeluju na različitim stupnjevima istoga proizvodno-prodajnog lanca.

c) KONGLOMERATNE KONCENTRACIJE- nastaju između poduzetnika koji djeluju na različitim, međusobno nepovezanim tržištima.

ZAJEDNIČKI POTHVAT (joint venture)

= ugovorno udruživanje u zajedničkom poslovnom pothvatu također se smatra koncentracijom poduzetnika ukoliko na trajnijoj osnovi djeluje kao neovisan gospodarski subjekt (članak 19. stavak 2. ZZTN)

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

KONCENTRACIJE PODUZETNIKA

Neke karakteristike:

- koncentracije poduzetnika nisu a priori nepoželjne;
- većina koncentracija ne podliježe ocjeni dopuštenosti;
- ocjeni podliježu samo koncentracije koje podliježu obvezi prijave prema zakonu;
- obveza prijave samo ako sudionici prelaze određenu ekonomsku veličinu;
- sporne su samo koncentracije sa značajnim negativnim učinkom;
- značajan negativni učinak ima neznatan broj koncentracija;
- većinu negativnih učinaka je moguće otkloniti mjerama;
- iznimno se može se dopustiti koncentracija sa značajnim učincima.

MOGUĆI POZITIVNI UČINCI KONCENTRACIJA

- Bolje iskorištavanje izvora (proizvodnih, ljudskih, trgovačkih, financijskih)
- Ostvarivanje ekonomije obujma/ekonomije obuhvata
- Veća fleksibilnost (u strukturiranju cijena,popustima, promociji proizvoda)
- Jačanje tržišnog natjecanja
- Stvaranje pogodnosti za potrošače (niže cijene, bolja kvaliteta, ulaganja u inovacije, veći izbor)

MOGUĆI NEGATIVNI UČINCI KONCENTRACIJA

- Manji broj tržišnih takmaca (veća tržišna snaga sudionika koncentracije);
- Slabije tržišno natjecanje (stvaranje ili jačanje vladajućeg položaja);
- Mogućnost koluzije (dogovor o cijenama ili dogovor o podjeli tržišta);
- Smanjivanje pogodnosti za potrošače (rast cijena, pad kvalitete, izostanak ulaganja u inovacije, smanjena mogućnost izbora).

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

OBVEZA PRIJAVE KONCENTRACIJE

- Nije svaka koncentracija predmet ocjene;
- <u>Sustav obvezne prijave:</u>

1. zakonom propisana obveza prijave namjere koncentracije
2. ocjenjuju se samo one koncentracije koje podliježu obvezi prijave
3. obveza prijave postoji samo ako sudionici koncentracije prelaze zakonom utvrđeni prag ekonomske veličine (neoboriva zakonska pretpostavka)

Koncentracije poduzetnika ispod određene ekonomske veličine nemaju značajan učinak na tržišno natjecanje.

Sustav dobrovoljne prijave: Velika Britanija, Nizozemska i Norveška.

UVJETI ZA OBVEZNU PRIJAVU KONCENTRACIJE

Članak 22. stavak 4. ZZTN

Koncentraciju su sudionici obvezni prijaviti Agenciji, ako su istodobno ispunjeni sljedeći uvjeti:

1. da ukupan prihod svih poduzetnika sudionika koncentracije, ostvaren prodajom robe i/ili usluga na svjetskom tržištu, iznosi najmanje jednu milijardu kuna, u financijskoj godini koja je prethodila koncentraciji, i
2. da ukupan prihod svakog od najmanje dva sudionika koncentracije, ostvaren prodajom robe i/ili usluga u Republici Hrvatskoj, iznosi najmanje 100.000.000,00 kuna, u financijskoj godini koja je prethodila koncentraciji.

UTVRĐIVANJE UKUPNOG GODIŠNJEG PRIHODA

Koncern: na razini grupe poduzetnika osim prihoda ostvarenog prodajom robe i usluga, između društava unutar koncerna.

Banke: prema ukupnom prihodu iz njihovoga redovnog poslovanja u financijskoj godini koja prethodi koncentraciji, sukladno odluci HNB.

Društva za osiguranje: prema vrijednosti bruto zaračunatih premija sudionika koncentracije, u financijskoj godini koja prethodi nastanku koncentracije.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

PRIJAVA NAMJERE KONCENTRACIJE

Prijava **namjere** provedbe koncentracije- nastupa zabrana provedbe koncentracije za sve sudionike koncentracije, do donošenja konačnog rješenja Agencije ili isteka roka od 30 dana poslije kojeg se ukoliko Agencija ne donese zaključak o pokretanju postupka ocjene koncentracije, presumira da je ista dopuštena.

Prijava- zakonom i Uredbom točno propisana forma i privitci koje je potrebno priložiti.

AZTN: ispitivanje prijave koncentracije i izdavanje potvrde o zaprimljenoj potpunoj prijavi namjere provedbe koncentracije.

POSTUPAK OCJENE KONCENTRACIJE

AZTN ocjenjuje učinke koncentracije na tržišno natjecanje nakon provedbe koncentracije!
-prednosti i učinci koji bi nastupili provedbom koncentracije, moguće zapreke za pristup tržištu.

Teret dokaza: sudionici koncentracije

Dvije faze postupka ocjene koncentracija!

POSTUPAK OCJENE KONCENTRACIJE U 1. FAZI

Nesporne koncentracije: dokazi dostavljeni uz prijavu koncentracije i drugi raspoloživi podaci i saznanja- razumna pretpostavka da provedba prijavljene koncentracije nije zabranjena, neće imati negativan učinak na tržišno natjecanje=koncentracija dopuštena.

Rješenje kojim se utvrđuje da je koncentracija dopuštena- u 1. fazi samo na poseban zahtjev sudionika koncentracije.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

POSTUPAK OCJENE KONCENTRACIJE U 2. FAZI

AZTN procijeni da bi koncentracija mogla imati za posljedicu značajno sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu;

-zaključak o pokretanju postupka ocjene koncentracije;

Kriteriji koje primjenjuje AZTN (ekonomske i pravne analize):

- struktura mjerodavnog tržišta
- financijska snaga tržišnih takmaca
- način i mogućnost opskrbe tržišta
- troškovi i rizici
- učinci na pogodnosti za potrošače
- prepreke za pristup tržištu i istup s tržišta
- učinci na tržišno natjecanje
- učinci na druge poduzetnike
- ostali učinci i ciljevi: smanjivanje cijene robe i usluga, smanjenje troškova prijevoza itd.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

OCJENA KONCENTRACIJE U 2. FAZI

Ocjena koncentracije AZTN- moguće prednosti i učinci koje bi nastupili provedbom koncentracije, moguće zapreke za pristup tržištu.

Konačna ocjena učinka koncentracije na tržišno natjecanje- naglasak je na utvrđivanju mogućih negativnih učinaka provedbe koncentracije, a ne samo na utvrđivanju stvaranja ili jačanja vladajućeg položaja poduzetnika na tržištu.

EKONOMSKI PRISTUP-test značajnog učinka!

1. samo stvaranje ili jačanje zajedničkog položaja nije dovoljno za zabranu;
2. zabrana samo ako je moguć značajan negativan učinak na tržišno natjecanje;
3. sudionici koncentracije moraju dokazati da će pozitivni učinci koncentracije prevladati nad mogućim negativnim učincima vladajućeg položaja.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

ZABRANJENE KONCENTRACIJE

Zabranjene su koncentracije kojima se stvara novi ili jača vladajući položaj jednog ili više poduzetnika, pojedinačno ili skupno, ako mogu značajno utjecati na sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja, osim u slučaju ako sudionici koncentracije dokažu da će ta koncentracija dovesti do jačanja tržišnog natjecanja na tržištu koje će biti značajnije od negativnih učinaka stvaranja ili jačanja njihovoga vladajućeg položaja (Članak 18. ZZTN)

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

PRAKSA OCJENE KONCENTRACIJA: AZTN

Ocjena koncentracija 1997. - 2007.

UKUPNO: 176 (1999-32, 2005. i 2006-26)

UVJETNO DOPUŠTENE: 11

ZABRANJENE: 1

2007: 25, 1 uvjetno dopuštena koncentracija.

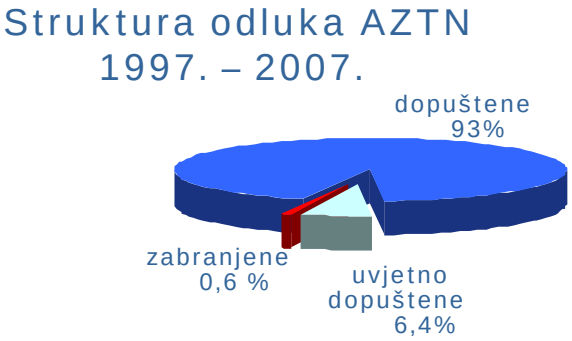

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

ODLUKE AZTN O KONCENTRACIJAMA

U roku 3 mjeseca od dana donošenja zaključka o pokretanju postupka Agencija donosi rješenje:

1. kojim se koncentracija ocjenjuje **dopuštenom,**
2. kojim se koncentracija ocjenjuje **nedopuštenom**, ili
3. kojim se koncentracija ocjenjuje **uvjetno dopuštenom** ako se ispune određene mjere i uvjeti u rokovima koje odredi Agencija kako provedba koncentracije ne bi imala za posljedicu značajno sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnom tržištu. Sudionici koncentracije- mogu nastaviti radnje radi provedbe koncentracije **tek nakon** što ispune utvrđene mjere i uvjete iz rješenja.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

PRIMJERI OCJENE KONCENTRACIJA IZ PRAKSE AZTN

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

1. PRIMJER:EPH/Slobodna Dalmacija d.d.

Rješenje: "Narodne novine" broj: 11/04
Specifičnosti:

1. koncentracija poduzetnika čiju je dopuštenost AZTN po prvi put ocjenjivala u postupku privatizacije. Ocjena Agencije- preduvjet za prijenos udjela koje je u Slobodnoj Dalmaciji d.d. držao Hrvatski fond za privatizaciju.
2. AZTN koncentraciju ocjenjivala po odredbama posebnog (sektorskog) propisa (Zakona o medijima), podredna primjena ZZTN.
3. AZTN koncentraciju ocijenila uvjetno dopuštenom, provedba koncentracije proizvela bi negativne učinke samo na na tržištu distribucije tiska (ostala dva mjerodavna tržišta-tržište oglašavanja u općeinformativnim dnevnicima i tržište naklade općeinformativnih dnevnika). Negativni učinci bi se mogli otkloniti utvrđivanjem strukturnih mjera i uvjeta za njihovo uklanjanje u određenom roku.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

1. PRIMJER:EPH/Slobodna Dalmacija d.d.

Mjere i uvjeti:

1. Poduzetnik EPH- prodati, prenijeti na drugog poduzetnika ili na drugi način otuđiti svoj udjel u poduzetniku Tisak d.d. u roku od šest mjeseci od dana sklapanja ugovora kojim stječe udjele u SD/poduzetnik EPH- prodati, prenijeti na drugog poduzetnika ili na drugi način otuđiti svoj udjel u poduzetniku Distri Press, 3 mjeseca.
2. Kupac udjela-fizička ili pravna osoba na koju EPH prenosi ili kojoj otuđuje svoj udjel u Tisku ne smije biti značajno kapitalno niti personalno povezan s poduzetnikom EPH niti njegovim povezanim društvima.
3. Prije izvršene prodaje udjela u Tisku- obavijest AZTN o odabranom kupcu/ stjecatelju udjela, ocjena AZTN o kupcu koji je prihvatljiv sa stajališta tržišnog natjecanja.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

1. PRIMJER:EPH/Slobodna Dalmacija d.d.

Mjere i uvjeti II:

4. Do prodaje, prijenosa ili otuđenja udjela u Tisku sudionici koncentracije EPH i SD na tržištu nastaviti ponašati i stvarno djelovati kao tržišni takmaci. EPH- ne smije raskidati ugovore o distribuciji sklopljene s poduzetnikom Tisak, niti sklapati nove ugovore o distribuciji s poduzetnikom Slobodna DalmacijaTrgovina.
5. Od dana sklapanja ugovora kojim stječe udjele u poduzetniku SD, poduzetnik EPH, kao dioničar Tiska, ne smije sudjelovati u donošenju bilo kakvih odluka koje bi mogle imati učinak na tržištu distribucije tiska u RH.
6. Do prodaje/prijenosa udjela u Tisku poduzetnik EPH niti poduzetnik SD, niti s njima povezana društva ne mogu biti sudionici drugih koncentracija poduzetnika na tržištu naklade ili distribucije tiska.
7. Nakon prodaje udjela u Tisku, poduzetnik EPH neće tijekom dvije godine raskidati ugovore o distribuciji koje ima sklopljene s drugim distributerima tiska.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

2. PRIMJER: Agrokor d.d., Zagreb – PIK Vrbovec d.d. Vrbovec

Uvjetno dopuštena koncentracija poduzetnika-određene su mjere i uvjeti koje su sudionici koncentracije dužni ispuniti kako bi se otklonili mogući negativni učinci koncentracije koji bi mogli imati za posljedicu značajno sprječavanje, ograničavanje ili narušavanje tržišnog natjecanja na mjerodavnim tržištima trgovine na malo mješovitom robom i trgovine na veliko svježim junećim i svinjskim mesom i mesnim prerađevinama od junećeg i svinjskog mesa.

Specifičnosti: -djelatnosti poduzetnika - sudionika koncentracije i kapitalna povezanost poduzetnika u sastavu koncerna Agrokor d.d.-mogući negativni učinci koncentracije na tržišno natjecanje,

-poslovanje poduzetnika PIK Vrbovec d.d. u znatnim poteškoćama, preuzimanje-dugoročni nastavak poslovanja i očuvanje infrastrukture (tzv.rescue merger)

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

2. PRIMJER: Agrokor d.d., Zagreb – PIK Vrbovec d.d. Vrbovec

Mjere i uvjeti:

1. Poduzetniku Agrokor d.d. naloženo da proda, raskine ugovor o zakupu, odnosno prenese na drugog poduzetnika ili prenamijeni nekoliko maloprodajnih prodavaonica na području Zagrebačke i Varaždinske županije, u kojima su njegovi tržišni udjeli iznad 40%.

2. Agrokor d.d. obvezan je kroz sljedeće tri godine, u svojoj maloprodaji i veleprodaji, osigurati ponudu mesnih prerađevina od junećeg i svinjskog mesa te svježe juneće i svinjsko meso poduzetnika koji su tržišni takmaci poduzetniku PIK Vrbovec d.d. i drugim poduzetnicima u sastavu koncerna Agrokor. Ponuda prerađevina tih konkurenata mora iznositi najmanje 25%, dok ponuda svježeg mesa mora biti najmanje 20% količinske prodaje.

Seminar 3 – Zaštita tržišnog natjecanja

2. PRIMJER: Agrokor d.d., Zagreb – PIK Vrbovec d.d. Vrbovec

Mjere i uvjeti II:

3. Poduzetnici Konzum d.d. i PIK Vrbovec d.d., obvezni da s kupcima u veleprodaji svježeg junećeg i svinjskog mesa i mesnih prerađevina od junećeg i svinjskog mesa u razdoblju od jedne godine održe na snazi sporazume koje su sklopili prije provedbe koncentracije

Poduzetnici su poštivali navedene mjere AZTN.

Rješenje: “Narodne novine”, broj: 9/06